https://achterderug.nl

BIJ Ds. A. K. STRAATSMA

EEN INTERVIEW DOOR

MARY POS

„IK ben van huis uit een buitenjongen, héélemaal een buitenjongen..... Zóó van 't platteland....." zei de dominé-schrijver, nadat ik hem gevraagd had, mij iets over zijn leven en werken te vertellen.....

Wij zaten in de ruime, gezellige studeerkamer van de groote, Zandvoortsche pastorie, op een achtermiddag in April en in en om het huis heerschte een weldadige rust.....

„Ik ben geboren in Biervliet, in het over-Jordaansche..... dat wil zeggen over de Schelde in Zeeuwsch-Vlaanderen. En mijn jeugd heb ik doorgebracht in Ferwerd, in het Noorden van Friesland. Tegenover onze pastorie, want mijn vader was óók dominé, lag een groote boerderij en daar bracht ik, ook toen ik reeds op het gymnasium in Leeuwarden was, bijna al mijn vrijen tijd door..... Als groot liefhebber, voel ik ontzaggelijk veel voor het buitenleven."

„Schreef U in dien tijd reeds?"

„Neen, in het geheel niet. Daar heb ik nooit aan gedacht..... Wel had de literatuur altijd mijn grootste belangstelling. Thuis, en daar kan ik niet dankbaar genoeg voor zijn, werd heel veel gelezen en ook gesproken over literatuur. Ik had n.l. een neef, die een verwoed voorstander van de Tachtigers was, terwijl mijn vader Da Costa, Beets, Ter Haar, Bilderdijk enz. bewonderde. Als jongen zat ik altijd aandachtig naar die debatten te luisteren. Bovendien beschikten mijn zuster en ik over een groote fantasie en alle boeken, die we lazen, inzonderheid boeken over Indianen enz., werden in den grooten pastorie-tuin getrouw nagespeeld..... Doch wat m'n schrijven betreft: m'n eerste proefstuk heb ik geleverd toen ik student in Utrecht was..... Tusschen twee haakjes, wat was dat een heerlijke tijd, die studententijd..... Ik werd toen lid van een Literaire Club O.D.E. geheeten..... Die club is nu echter reeds lang ter ziele..... De naam was een groot geheim, en mocht men pas weten als men als lid ingewijd was en beteekende: Oratorem decet eloquentia, d.i. „Den redenaar past welsprekendheid". Elk lid was verplicht een eigen gemaakt schetsje te leveren en dus maakte ik daar mijn eerste proefstuk.....

Ds. A. K. Straatsma.

Toen, in 1913, werd ik predikant in Elkersee en bij een bezoek van Ds. Schrijver, de toenmalige directeur van Neerbosch, vroeg deze mij eens een novelle voor „De Vriend des Huizes" te schrijven. Hoe hij er eigenlijk toe kwam *mij* dit te vragen, wéét ik niet, maar in elk geval zei ik „ja", iets wat ik echter wel eens teveel doe, en schreef een novelle met het gevolg, dat ik een opdracht kreeg om 12 novellen te schrijven voor den volgenden jaargang."

„Dat was nog eens een prachtige nabestelling!"

„Ja, een schitterende nabestelling", klonk het lachend, „maar ik heb hem wel eens wanhopig gemaakt, door het lange wachten, wat hij soms op mijn copie moest doen..... In Elkersee ben ik ook begonnen met „de Gantelboer", doch intusschen werd ik in Oosterzee beroepen, waar ik in 1917 predikant werd, en toen bleef „de Gantelboer" liggen, en ben ik eerst novellen over het Friesche Volksleven gaan schrijven..... Het was n.l. voor mij zóó iets heerlijks weer in Friesland te zijn. Mijn vader was intusschen gestorven, maar mijn moeder was bij mijn intrede. En 's avonds na m'n intrede zag ik ze aankomen: de vrouwen bij elkaar en de mannen bij elkaar..... En toen bij het binnentreden dat echte, onvervalschte Friesch weer te hooren: „dêr binne we al mei 'n complotsje....." Dât was heerlijk. Maar nadat ik verschillende novellen geschreven had, haalde ik „de Gantelboer" weer te voorschijn, en het eerste wat ik deed, was alles verscheuren, wat ik tot dusver geschreven had. Toen ben ik begonnen de personen in het Zeeuwsch te laten spreken. Dat viel mij gemakkelijk, omdat wij een levend Zeeuwsch woordenboek in huis hadden.....

In 1919 vertrok ik naar Meppel en daar heb ik „de Gantelboer" klaar gekregen, die echter eerst tot titel had: „Blijdschap in den Hemel" en door de Drukkerij van Neerbosch werd uitgegeven, doch later verscheen onder den huidigen naam bij de Uitgevers Mij. Holland en nu den derden druk mocht beleven."

„En daarna schreef U „Late Lente"?"

„Ja, in Meppel. De eerste helft met heel veel pleizier, tweede helft zeer gehaast. Het contract luidde n.l., dat het eind van het jaar klaar moest zijn, en doordat ik in Ja Zandvoort verhuisde, moest ik mij geweldig haasten om klaar te krijgen en dat is beslist aan het tweede gedeelte te Dat heb ik in de verhuizing moeten schrijven....."

„En Uw treurstukje „Het Geweten"?"

„O, praat U dâár alstublieft niet over!" zei Ds. Straatsma zijn oogen lachten, „want om de waarheid te zeggen, was d máál niet voor de pers bestemd. In Meppel had een jubil reciteerclub mij gevraagd iets voor hen te maken. Ik zei „Ja U immers straks al gezegd, dat ik véél te gauw ja zeg? Net bij Ds. Schrijver..... Ik heb nu een heel stevigen wens gekregen, om in den Haag, waar ik, zooals U zult weten, b ben, niet zoo veel ja te zeggen, als ik tot dusver gedaan heb en toen was er een drukker in Meppel en die vroeg het te drukken en toen zei ik weer „ja!"" zei hij hartelijk lachend, „e het in de wereld gekomen! Dus alleen, doordat ik zoo gauw ja

„Ja, dat is iets héél lastigs, maar om weer ernstig te wor heeft toch ook nog een bundel preeken geschreven?"

„Ja, mijn laatste uitgave „Licht en Kruis"..... is een verzameling door mij gehouden preeken uitgave is mij bizonder makkelijk gemaakt, d ik ze iemand dicteerde, die ze in Steno opnam kant en klaar op de schrijfmachine u werkt, aan mij teruggaf. Ik ben daar zéér dankbaar....."

„Heeft U op dit oogenblik nog meer onderhanden?"

„Nu, veel tijd heb ik niet, tenm 's winters niet, maar aan het einde van jaar verschijnt er een kleine bundel nov waarschijnlijk „Frits en Janke" geheet naar de eerste novelle, die er in voorkom en die zich afspeelt in één van die oer-oude Friesche boerenfamilies, welke geslachten lang op één en dezelfde hofstede wonen, waar ik zulk een grooten eerbied voor heb..... Laatst heb ik een gedeelte van de novelle voor de radio voorgelezen, doch ik had slechts een half uur, en juist toen Janke en Frits het op den weg voor de boerderij met elkaar eens werden, ging het seinlichtje op, en moest ik ophouden..... Toen heb ik schertsenderwijs gezegd, dat ik nu misschien Janke en Frits wel een heelen tijd op den weg moest laten staan, want dat ik voorloopig geen tijd meer had het verhaal verder uit te werken. Dat men er misschien heel nieuwsgierig naar was of ze elkaar kregen of niet, maar dat ik dat zelf ook nog niet eens wist, doch dat er misschien wel onder de luisteraars waren, die mij van advies wilden dienen..... En daar was er één, die daar héél verontwaardigd over was, en me schreef, dat hij niet kon begrijpen, hoe iemand nu een verhaal kon opzetten, als hij niet eens wist hoe het afliep! Daaraan kun je zien hoe weinig gevoel voor humor vele menschen hebben....."

„Ja, en ook hoe weinig men er van af weet, hoe een boek eigenlijk geschreven wordt..... dat men lang niet altijd een van te voren uitgestippeld plan uitgewerkt..... doch nu nog iets..... Nu bent U dominé-schrijver..... Als U schrijft, kunt U zich dan geheel van Uw dominé-zijn losmaken? Velen hebben dat niet gekund..... Ziet U maar eens naar voorbeelden uit de vorige eeuw....."

„O ja, maar ik wel, dat komt misschien omdat ik een heel andere dominé ben, dan die menschen waren..... Alleen vind ik het in zooverre een belemmering, omdat ik niet altijd kan schrijven zooals ik wil. Als ik weer een boek zou schrijven, maar daar zal ik het eerste jaar in den Haag geen tijd voor hebben, dan moet het een echte Friesche boerenroman worden. Doch als ik het boerenleven beschrijven wil, *juist* zooals het is, dus ook in zijn ruwheid, geef ik aanstoot, juist *ómdat* ik Dominé ben. Niet dat ik bâng ben voor de menschen, doch ik zou door dat schrijven *ergernis* geven, en dât wil ik zoo graag vermijden..... Nu heb ik gelukkig een vrouw, die zéér critisch is aangelegd, en die evenveel van boeken houdt als ik, maar die lang niet alles mooi vindt wat ik schrijf... Zoo'n vrouw is een héél groot geschenk...."

„Ja, dat is waar, maar als U het nu zelf eens zeggen moest, aan welk werk van U hecht U nu *zelf* de meeste waarde?"

„Aan mijn bundel stichtelijke overdenkingen „Licht en Kruis", omdat ik dâár zulk een zegen op heb mogen ontvangen, waar ik God zéér dankbaar voor ben.

Toen ben ik heengegaan, doch het was me een genoegen eenige oogenblikken bij Ds. Straatsma te hebben doorgebracht.